

**Uchwała Nr 429/2020
Zarządu Powiatu Średzkiego
z dnia 18 sierpnia 2020 r.**

w sprawie zatwierdzenia programów działalności oraz planu pracy na rok 2020 Środowiskowego Domu Samopomocy w Środzie Wielkopolskiej.

Na podstawie art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 r., poz. 920) oraz § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz. U. z 2020 r., poz. 249) Zarząd Powiatu Średzkiego **uchwala**, co następuje:

§ 1. Zatwierdza się programy działalności Środowiskowego Domu Samopomocy w Środzie Wielkopolskiej:

- 1) typu A - dla osób przewlekle psychicznie chorych, w brzmieniu stanowiącym załącznik nr 1 do niniejszej uchwały;
- 2) typu B – dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, w brzmieniu stanowiącym załącznik nr 2 do niniejszej uchwały;
- 3) typu C – dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych, w brzmieniu stanowiącym załącznik nr 3 do niniejszej uchwały.

§ 2. Zatwierdza się plan pracy Środowiskowego Domu Samopomocy w Środzie Wielkopolskiej na rok 2020, w brzmieniu stanowiącym załącznik nr 4 do niniejszej uchwały.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Staroście Średzkiemu oraz Dyrektorowi Środowiskowego Domu Samopomocy w Środzie Wielkopolskiej.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

STAROSTA

Ernest Iwańczuk

Uzasadnienie
do Uchwały Nr 429/2020
Zarządu Powiatu Średzkiego
z dnia 18 sierpnia 2020 r.

w sprawie zatwierdzenia programów działalności oraz planu pracy na rok 2020 Środowiskowego Domu Samopomocy w Środzie Wielkopolskiej.

Uchwałą Nr XVII/123/2019 Rady Powiatu Średzkiego z dnia 28 listopada 2019 r. w sprawie wyodrębnienia Ośrodka Wsparcia Środowiskowego Domu Samopomocy w Środzie Wielkopolskiej ze struktur Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Wielkopolskiej, utworzenia odrębnej jednostki organizacyjnej Powiatu Średzkiego pod nazwą Środowiskowy Dom Samopomocy w Środzie Wielkopolskiej oraz nadania Statutu dla ww. jednostki utworzona została nowa jednostka organizacyjna Powiatu Średzkiego. Zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz. U. z 2020 r., poz. 249) funkcjonowanie środowiskowych domów samopomocy określają m. in. dokumenty w postaci programu działalności domu i plany pracy domu na każdy rok. W myśl § 4 ust. 2 tegoż rozporządzenia Dyrektor ŚDS jako odpowiedzialny za opracowanie ww. dokumentów, powinien je uzgodnić z Wojewodą Wielkopolskim. Wojewoda Wielkopolski uzgodnił treść ww. dokumentów, opracowanych przez Dyrektora ŚDS, nie wnosząc do ich treści żadnych zastrzeżeń. Stąd też dla formalnego wprowadzenia w życie programów działalności ŚDS i planu pracy ŚDS na rok 2020 niezbędne jest ich zatwierdzenie przez Zarząd Powiatu Średzkiego, poprzez podjęcie niniejszej uchwały.

**PROGRAM DZIAŁALNOŚCI
ŚRODOWISKOWEGO DOMU SAMOPOMOCY
W ŚRODZIE WIELKOPOLSKIEJ – TYPU A
DLA OSÓB PRZEWLEKLE PSYCHICZNIE CHORYCH**

Cel główny

Głównym celem ŚDS jest wspieranie Uczestników przewlekle chorych psychicznie w trudnym dla nich okresie powrotu do aktywnego życia w społeczeństwie, poprzez zwiększenie ich zaradności i samodzielności życiowej oraz integrację społeczną.

Cele szczegółowe:

1. Nabycie umiejętności jak najbardziej samodzielnego pełnienia ról życiowych i społecznych.
2. Nauka, rozwijanie lub podtrzymywanie umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.
3. Wsparcie uczestników zajęć w zakresie radzenia sobie z problemami zdrowotnymi, kształtowanie umiejętności radzenia sobie z doświadczeniem choroby psychicznej, zapobieganie nawrotom choroby poprzez rehabilitację społeczną, praca nad własną świadomością dotyczącą istoty choroby.
4. Kształtowanie nawyku stałego kontaktu z lekarzem psychiatrą.
5. Motywowanie do systematycznego przyjmowania leków.
6. Zwiększenie pewności siebie, własnej wartości w kontaktach z innymi ludźmi.
7. Zwiększenie aktywności poprzez nabycie umiejętności radzenia sobie z chorobą psychiczną.
8. Rozwój i utrwalanie umiejętności społecznych i interpersonalnych, w tym aktywizacja zawodowa.
9. Rozwijanie zainteresowań i inspirowanie do nowych form aktywności.

I. Formy działalności prowadzonej przez ŚDS dla osiągnięcia wyznaczonych celów:

- A. Dom prowadzi usługi w formie zajęć zespołowych lub indywidualnych, w tym:

1. Treningi:

1) trening funkcjonowania w życiu codziennym:

- a) dbałości o wygląd zewnętrzny,
- b) nauki higieny,
- c) kulinarny,
- d) gospodarowania własnymi środkami finansowymi,
- e) umiejętności praktycznych.

2) trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, w tym:

- a) kształtowanie pozytywnych relacji uczestnika z osobami bliskimi, sąsiadami, z innymi osobami w czasie zakupów, w środkach komunikacji publicznej, w urzędach i instytucjach użyteczność publicznej,
- b) pomoc w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych dotyczących m.in. funkcjonowania rodziny uczestnika,
- c) doradztwo, koordynacja działań innych służb na rzecz rodziny, której członkiem jest osoba uzyskująca pomoc w formie specjalistycznych usług,
- d) kształtowanie umiejętności współpracy, komunikowania się w grupie na zasadach partnerstwa, otwartości i życzliwości.

3) trening umiejętności spędzania wolnego czasu, w tym:

- a) rozwijanie zainteresowań m.in.: literaturą, audycjami radiowymi i telewizyjnymi, Internetem,
- b) udział w spotkaniach towarzyskich i kulturalnych,
- c) korzystanie z dóbr kultury: kina, muzeum itp.,
- d) słuchanie muzyki poważnej i popularnej, śpiew.

2. Pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, w tym:

- a) w uzyskaniu świadczeń socjalnych, emerytalno – rentowych,
- b) w wypełnianiu dokumentów urzędowych, redagowaniu pism,
- c) motywowanie uczestnika do samodzielności w zakresie załatwiania swoich spraw.

3. Pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych, w tym:

- a) pomoc w dotarciu do placówek służby zdrowia,
- b) pomoc w realizacji recept,
- c) konsultacje psychiatryczne - umożliwienie uczestnikom konsultacji z lekarzem psychiatrą.

4. Pomoc psychologiczna, w tym:

- a) diagnoza dotycząca stanu psychicznego, emocjonalnego oraz ocena funkcjonowania poznawczego uczestników,
- b) wskazywanie możliwości poznawczych i rozwojowych uczestników oraz ich potrzeb,
- c) udzielania wsparcia w kryzysach emocjonalnych i interpersonalnych,
- d) pomaganie w rozwiązywaniu problemów związanych z podtrzymywaniem aktywności w codziennym funkcjonowaniu,
- e) edukowanie uczestników w zakresie radzenia sobie z objawami choroby i skutkami ubocznymi farmakoterapii,
- f) prowadzenie grup wsparcia (w tym też dla rodzin),
- g) konsultowanie diagnoz i spostrzeżeń ze specjalistami takimi jak: lek. psychiatra, pedagog, instruktor terapii zajęciowej,
- h) terapia indywidualna i grupowa.

5. Terapia ruchowa, w tym:

- a) zajęcia ogólnousprawniające,
- b) turystyka i rekreacja,
- c) zajęcia sportowe, udział w konkursach i zawodach sportowych.

6. Terapia zajęciowa

1) Podział terapii zajęciowej w ŚDS:

- a) grupowa (zespołowa) – uczestnicy wykonują te same zadania,
- b) indywidualna – uczestnik wykonuje zadania specjalnie dla niego przeznaczone/przygotowane, dobrane, tak aby korygowały jego zaburzone sfery w sposób indywidualny.

2) Rodzaje terapii:

- a) arteterapia – terapia poprzez wykonywanie różnego rodzaju prac plastycznych, np.
 - papieroplastyka,
 - wykonywanie prac z masy solnej, drewna, metalu,
 - malowane farbami plakatowymi, akrylowymi, do szkła, rysowanie/kolorowanie kredkami, pastelami i pisakami,
 - zdobienie butelek, ramek, świec, pudełek,
 - ozdoby, stroiki, formy przestrzenne, itp.
- b) muzykoterapia – obcowanie z różnego rodzaju muzyką, wspólne śpiewy,

c) ludoterapia – gry i zabawy zarówno stolikowe, jak i na świeżym powietrzu.(zabawa oddziałuje zarówno na poziom umysłowy, jak i moralny uczestników, uczy poszanowania przepisów, podporządkowania się, poczucia sprawiedliwości, wytwarza wśród uczestników poczucie łączności, wspólnego działania, solidarności i koleżeństwa),

d) silwoterpia – terapia przez kontakt z przyrodą.

7. Wspieranie i pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, w tym:

- a) aktywizacja uczestników do podjęcia zatrudnienia,
- b) pomoc w kompletowaniu dokumentów potrzebnych do zatrudnienia,
- c) pisanie listów motywacyjnych i CV,
- d) przygotowywanie do rozmowy z pracodawcą, wspieranie i asystowanie w kontaktach z pracodawcą,
- e) szukanie zatrudnienia lub alternatywnego zajęcia.

8. Praca socjalna

- a) współpraca z rodziną,
- b) doradztwo, koordynacja działań innych służb na rzecz rodziny, której członkiem jest uczestnik zajęć ŚDS,
- c) wsparcie emocjonalne, rozmowy.

9. Współpraca z rodziną,

mająca na celu wspólne formułowanie i realizację przyjętych indywidualnych planów postępowania wspierająco - aktywizującego, przekazywanie bieżących informacji o funkcjonowaniu uczestnika, edukację nt. istoty choroby psychicznej oraz traktowania osób chorych psychicznie na równi z innymi członkami rodzin, terapię podtrzymującą, poradnictwo i kontakty z innymi instytucjami w celu rozwiązywania bieżących problemów rodziny.

B. Uczestnicy ŚDS objęci są Indywidualnymi Planami Postępowania Wspierająco – Aktywizującego (IPPWA)

1. Indywidualne plany postępowania wspierająco - aktywizującego zawierają usługi określone w pkt A, przy czym zakres usług dostosowany jest do indywidualnych potrzeb i możliwości uczestnika ŚDS.
2. Indywidualne plany postępowania wspierająco - aktywizującego realizowane są przez zespół wspierająco - aktywizujący w porozumieniu z uczestnikiem lub jego opiekunem.

II. Metody, sposoby i kryteria oceny postępów uczestnika

Każdy uczestnik ŚDS podlega okresowej ocenie zespołu wspierająco - aktywizującego zwanego dalej Zespołem w zakresie realizacji indywidualnych planów postępowania wspierająco- aktywizującego (IPPWA). Wnioski z prowadzonych treningów oraz ścieżka postępowania z uczestnikiem opisana jest w dokumencie Ocena Postępów Realizacji IPPWA, który jest przez Zespół aktualizowany od momentu przyjęcia co 6 miesięcy. Dokument zawiera m.in.: ocenę aktywności w 4 sferach (motorycznej, poznawczej, emocjonalnej, społecznej) oraz ocenę higieny osobistej, samodzielności, zaradności życiowej i zachowania w czasie prowadzonych zajęć.

Aby dokonać poprawnej i miarodajnej oceny uczestnika, każdy pracownik prowadzi dziennik zajęć – treningów, w którym codziennie wpisuje osoby uczestniczące w treningach, zakres i formę prowadzonych zajęć oraz opisuje ich aktywność (dane te wykorzystywane są następnie do sporządzania ocen aktywizacji uczestników).

III. Możliwości realizacyjne poszczególnych form działania

1. Zajęcia służące celom omawianym w poprzednich punktach Programu, realizowane są przez zespół wspierająco - aktywizujący, który tworzą osoby posiadające następujące kwalifikacje zawodowe:
 - a) psychologa,
 - b) pedagoga,
 - c) instruktora terapii zajęciowej,
 - d) terapeuty,
 - e) pracownika socjalnego,
 - f) inni specjaliści, których kwalifikacje odpowiadają zakresowi usług świadczonych w ŚDS (np. fizjoterapeuty).
2. ŚDS umożliwia uczestnikom korzystanie z treningów samoobsługi i umiejętności społecznych w pomieszczeniach wyposażonych w meble i sprzęty niezbędne do prowadzenia poszczególnych zajęć tj.:
 - a) urządzenia i sprzęt gospodarstwa domowego,
 - b) sprzęt RTV,
 - c) sprzęt komputerowy i muzyczny.
3. Budynek, w którym mieści się siedziba ŚDS pozbawiony jest barier architektonicznych i spełnia wszelkie wymagane standardy.
4. ŚDS zapewnia w szczególności uczestnikom z zaburzeniami zachowań lub niepełnosprawnością fizyczną usługi transportowe polegające na dowożeniu na zajęcia

z miejsca zamieszkania lub innego miejsca uzgodnionego z Dyrektorem ŚDS i odwożeniu po zajęciach.

5. Środowiskowy Dom Samopomocy w Środzie Wielkopolskiej umożliwia uczestnikom spożywanie posiłku przygotowanego w ramach cateringu.

IV. Zakładane rezultaty z realizacji programu

1. Wzrost poczucia własnej wartości.
2. Wzrost umiejętności nawiązywania kontaktów interpersonalnych (nawiązywanie i podtrzymywanie rozmowy, umiejętność funkcjonowania w grupie, podejmowanie aktywnych działań, wywiązywanie się z obowiązków).
3. Wzrost zainteresowania aktywnym sposobem spędzania czasu wolnego.
4. Nabycie umiejętności radzenia sobie z własnymi emocjami.
5. Wzrost wiedzy na temat specyfiki choroby, nabycie umiejętności radzenia sobie z nią.
6. Zwiększenie poczucia konieczności stałego kontaktu z lekarzem psychiatrą oraz systematyczności w przyjmowaniu leków.
7. Podniesienie samooceny i nabycie umiejętności przez uczestników identyfikacji własnych zasobów i możliwości.

V. Przyjęte kierunki dalszego rozwoju

Dla prawidłowego funkcjonowania Środowiskowego Domu Samopomocy w Środzie Wielkopolskiej niezbędne jest podejmowanie następujących działań:

1. Stałe podnoszenie kwalifikacji przez kadrę Domu (dbanie o rozwój zawodowy: studia, studia podyplomowe, studia z projektów unijnych, szkoły policealne – kierunkowe; udział w konferencjach, warsztatach, kursach i innych formach kształcenia; udział w szkoleniach zewnętrznych – w ramach posiadanych środków oraz udział w szkoleniach bezpłatnych; udział w szkoleniach wewnętrznych; wyszukiwanie niezbędnych informacji przy pomocy Internetu).
2. Roczne podsumowanie efektów bezpośredniej pracy z uczestnikiem – realizacja planów postępowania wspierająco - aktywizującego.
3. Okresowa ocena uczestników raz na pół roku.
4. Sporządzanie notatek obejmujących pracę zespołu wspierająco - aktywizującego z obserwacji, rozmów, a także dotyczących aktywności i zachowań uczestnika, motywacji do udziału w zajęciach, innych podejmowanych działań w ramach realizacji planowanych działań zespołu.
5. Współpraca z lokalnymi mediami, urzędami, instytucjami i organizacjami.

6. Wykorzystanie nowoczesnych nośników informacji do działań edukacyjnych, informacyjnych promujących działalność Domu.
7. Propagowanie idei ŚDS w środowisku lokalnym, zachęcanie do udziału w zajęciach potencjalnych kandydatów.
8. Opracowanie ulotek informacyjno - edukacyjnych na temat usług świadczonych w ŚDS, zamieszczanie plakatów informacyjnych o ŚDS w urzędach i instytucjach.
9. Organizacja imprez integracyjno - edukacyjnych, włączanie się do podobnych działań w środowisku.
10. Promowanie uczestników w trakcie imprez integracyjnych na terenie ŚDS i poza nim: kiermasze, wystawy prac uczestników.
11. Monitoring możliwości zatrudnienia na terenie miasta i poza nim - współpraca z instytucjami, organizacjami, potencjalnymi pracodawcami, urzędami.
12. Włączanie uczestników do nowych zajęć na terenie ośrodka i wokół niego w celu wyrabiania i doskonalenia nawyków związanych z pracą.
13. Doposażanie pracowni i pomieszczeń w nowe urządzenia i sprzęt, dbałość o estetykę i funkcjonalność pomieszczeń Domu.
14. Motywowanie uczestników do podejmowania nowych form aktywności, wsparcie mające na celu samodzielne funkcjonowanie w lokalnym środowisku.
15. Systematyczna, stała współpraca oraz wymiana doświadczeń i dobrych praktyk z jednostkami o podobnej strukturze oraz celach działalności.

VI. Partnerzy w realizacji zadań

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Wielkopolskiej.
2. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Środzie Wielkopolskiej.
3. Ośrodki Pomocy Społecznej z gmin powiatu średzkiego.
4. Powiatowy Urząd Pracy w Środzie Wielkopolskiej.
5. Placówki oświatowe: szkoły, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna.
6. Stowarzyszenie Pomocy „SOS”, „Eripio” w Środzie Wielkopolskiej.
7. Warsztat Terapii Zajęciowej w Środzie Wlkp.
8. Środowiskowe Domy Samopomocy.
9. Placówki świadczące opiekę medyczną: szpitale, przychodnie lekarza rodzinnego, prywatne gabinety lekarza psychiatry.
10. Ośrodek Kultury w Środzie Wielkopolskiej.
11. Ośrodek Sportu i Rekreacji w Środzie Wielkopolskiej.

12. Miejska Biblioteka Publiczna w Środzie Wielkopolskiej.

13. Kino „Basztka” w Środzie Wielkopolskiej.

14. Organizacje pozarządowe, w szczególności działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

**PROGRAM DZIAŁALNOŚCI
ŚRODOWISKOWEGO DOMU SAMOPOMOCY
W ŚRODZIE WIELKOPOLSKIEJ – TYPU B
DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ**

Cel główny

Głównym celem ŚDS jest poprawa funkcjonowania osób z niepełnosprawnością intelektualną z terenu powiatu średzkiego. Program ukierunkowany jest na rozwój indywidualny osób z niepełnosprawnością intelektualną poprzez przygotowanie ich do niezależnego i godnego życia oraz zapewnienia im właściwego miejsca w rodzinie i społeczeństwie.

Cele szczegółowe Domu:

1. Poprawa funkcjonowania w życiu codziennym (czynności samoobsługowe i praktyczne, jak np. gospodarowanie budżetem, poruszanie się komunikacją miejską, załatwianie spraw urzędowych, wizyty w instytucjach kultury, przygotowanie posiłku itp.).
2. Usprawnianie procesów poznawczych: myślenie, uwaga, pamięć i spostrzegawczość, umiejętności pisania i czytania.
3. Kształtowanie umiejętności samorealizacji i umiejętności spędzania wolnego czasu.
4. Podniesienia indywidualnego poziomu sprawności umożliwiających uczestnictwo w podjęcie zatrudnienia.
5. Zmiana postrzegania i wizerunku osób z niepełnosprawnością intelektualną w środowisku bez względu na przyczynę niepełnosprawności.
6. Integracja uczestników z najbliższym środowiskiem lokalnym, w tym: nawiązywanie pozytywnych relacji interpersonalnych w ramach społeczności terapeutycznej placówki, zapewnienie możliwości kontaktu z szerszym kręgiem osób, wdrażanie do aktywnego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej – poprzez korzystanie z oferty instytucji lokalnego środowiska.
7. Wsparcie psychologiczne, socjalne, samopomocowe dla uczestników zajęć oraz ich rodzin.

8. Doprowadzenie do zwiększenia poczucia własnej wartości i samooceny.

I. Formy działalności prowadzonej przez Dom dla osiągnięcia wyznaczonych celów:

1. Usługi środowiskowego domu samopomocy prowadzone będą w formie zajęć zespołowych lub indywidualnych.
2. Działania podejmowane na rzecz osób niepełnosprawnych intelektualnie ukierunkowane będą na *kształtowanie procesów poznawczych* – ćwiczenie i podtrzymywanie funkcji poznawczych za pomocą różnego rodzaju materiałów dydaktycznych (książki, podręczniki, gry planszowe itp.) lub poprzez pracę z komputerem przy użyciu programów multimedialnych, Internetu. W przypadku osób z niepełnosprawnością sprzężoną i ze spektrum autyzmu zajęcia prowadzone będą z wykorzystaniem metody niewerbalnej komunikacji alternatywnej.

A. Dom prowadzi usługi w formie zajęć zespołowych lub indywidualnych, w tym:

1. Treningi:

1) **trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów**, w tym:

- a) kształtowanie pozytywnych relacji uczestnika z osobami bliskimi, sąsiadami, z innymi osobami w czasie zakupów, w środkach komunikacji publicznej, w urzędach, w instytucjach kultury,
- b) nauka radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych, redukcji napięć psychicznych i fizycznych,
- c) doradztwo, koordynacja działań innych służb na rzecz rodziny, której członkiem jest osoba uzyskująca pomoc w formie specjalistycznych usług,
- d) kształtowanie umiejętności współpracy, komunikowania się w grupie na zasadach partnerstwa, otwartości i życzliwości.

2) **trening umiejętności spędzania wolnego czasu**, w tym:

- a) rozwijanie zainteresowań poprzez m.in.: literaturę, audycje radiowe i telewizyjne, Internet,
- b) umożliwienie uczestnikom udziału w różnego rodzaju spotkaniach i zabawach integracyjnych, wyjścia na wystawy, do Miejskiej Biblioteki Publicznej, do Ośrodka Kultury, ponadto wycieczki rowerowe, spacer.

2. Terapia zajęciowa

1) **Podział terapii zajęciowej w ŚDS:**

- a) grupowa (zespołowa) – uczestnicy wykonują te same zadania,

- b) indywidualna – uczestnik wykonuje zadania specjalnie dla niego przeznaczone/przygotowane, dobrane, tak aby korygowały jego zaburzone sfery w sposób indywidualny.

2) Rodzaje terapii:

- a) arteterapia – terapia poprzez wykonywanie różnego rodzaju prac plastycznych, np. papieroplastyka, wykonywanie prac z masy solnej, gipsu, drewna, metalu, malowanie farbami plakatowymi, akrylowymi, do szkła, rysowanie/kolorowanie kredkami, pastelami i pisakami, zdobienie butelek, ramek, świec, pudełek, ozdoby, stroiki, formy przestrzenne itp.,
- b) muzykoterapia – obcowanie z różnego rodzaju muzyką, wspólne śpiewy,
- c) ludoterapia – gry i zabawy zarówno stolikowe, jak i na świeżym powietrzu. (zabawa oddziałuje zarówno na poziom umysłowy, jak i moralny uczestników, uczy poszanowania przepisów, podporządkowania się, poczucia sprawiedliwości, wytwarza wśród uczestników poczucie łączności, wspólnego działania, solidarności i koleżeństwa),
- d) silwoterapia – terapia przez kontakt z przyrodą.

3. Pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, w tym:

- a) w uzyskaniu świadczeń socjalnych, emerytalno-rentowych,
- b) w wypełnianiu dokumentów urzędowych, redagowaniu pism,
- c) motywowanie uczestnika do samodzielności w zakresie załatwiania swoich spraw.

4. Zajęcia rewalidacyjne

- 1) rozwijanie funkcji percepcyjno-motorycznych
 - a) poprawa koncentracji, uwagi,
 - b) usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej,
 - c) rozwijanie pamięci, twórczego myślenia, wyobraźni,
 - d) rozwijanie umiejętności logicznego myślenia,
 - e) doskonalenie motoryki dużej i małej, prawej i lewej,
 - f) rozwijanie kreatywności i logicznego myślenia,
 - g) usprawnianie percepcji wzrokowej, słuchowej, dotykowej,
 - h) rozwijanie aktywności poznawczej, orientacji w schemacie ciała.
- 2) podtrzymywanie, utrwalanie i doskonalenie umiejętności szkolnych tj.
 - a) poprawne określanie czasu, dni tygodnia, miesięcy, pory roku,
 - b) prawidłowe podpisywanie się,
 - c) czytanie ze zrozumieniem,

d) poprawne liczenie itd.

3) rozpoznawanie komunikatów niewerbalnych, które wyrażają emocje, potrzeby tj. gesty, mimika i „mowa ciała”.

5. Pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych, w tym:

- a) pomoc w dotarciu do placówek służby zdrowia,
- b) pomoc w zakupie leków,
- c) umożliwienie uczestnikom konsultacji z lekarzem psychiatrą.

6. Pomoc psychologiczna, w tym:

- a) diagnoza dotycząca stanu psychicznego, emocjonalnego oraz ocena funkcjonowania poznawczego uczestników,
- b) wskazywanie możliwości poznawczych i rozwojowych uczestników oraz ich potrzeb,
- c) udzielania wsparcia w kryzysach emocjonalnych i interpersonalnych,
- d) pomaganie w rozwiązywaniu problemów związanych z podtrzymywaniem aktywności w codziennym funkcjonowaniu.

7. Terapia ruchowa, w tym:

- a) zajęcia ogólnousprawniające,
- b) turystykę i rekreację,
- c) zajęcia sportowe, udział w konkursach i zawodach sportowych.

8. Praca socjalna

- a) współpraca z rodziną,
- b) doradztwo, koordynacja działań innych służb na rzecz rodziny, której członkiem jest uczestnik zajęć ŚDS,
- c) wsparcie emocjonalne, rozmowy.

9. Wspieranie i pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, w tym:

- a) aktywizacja uczestników do podjęcia zatrudnienia,
- b) pomoc w kompletowaniu niezbędnych dokumentów do zatrudnienia,
- c) pomoc w pisaniu CV i listów motywacyjnych,
- d) przygotowywanie uczestnika do rozmów kwalifikacyjnych z pracodawcą,
- e) pomoc w szukaniu zatrudnienia lub alternatywnego zajęcia.

10. Współpraca z rodziną

mająca na celu wspólne formułowanie i realizację przyjętych indywidualnych planów postępowania wspierająco - aktywizującego, przekazywanie bieżących informacji o funkcjonowaniu uczestnika, edukację nt. istoty niepełnosprawności oraz traktowania osób z niepełnosprawnością intelektualną na równi z innymi członkami

rodzin, terapię podtrzymującą, poradnictwo i kontakty z innymi instytucjami w celu rozwiązywania bieżących problemów rodziny.

B. Uczestnicy ŚDS objęci zostają Indywidualnymi Planami Postępowania Wspierająco – Aktywizującego (IPPWA):

1. Indywidualne plany postępowania wspierająco - aktywizującego zawierają usługi określone w pkt. A, przy czym zakres usług dostosowany jest do indywidualnych potrzeb i możliwości uczestnika ŚDS.
2. Indywidualne plany postępowania wspierająco - aktywizującego realizowane są przez zespół wspierająco - aktywizujący w porozumieniu z uczestnikiem lub jego opiekunem.

II. Metody, sposoby i kryteria oceny postępów uczestnika

Każdy uczestnik Domu podlega okresowej ocenie zespołu wspierająco - aktywizującego zwanego dalej Zespołem w zakresie realizacji indywidualnych planów postępowania wspierająco - aktywizującego. Wnioski z prowadzonych treningów oraz ścieżka postępowania z uczestnikiem opisana jest w dokumencie Ocena Postępów Realizacji IPPWA, który jest przez Zespół aktualizowany od momentu przyjęcia co 6 miesięcy. Dokument zawiera m.in.: ocenę aktywności w 4 sferach (motorycznej, poznawczej, emocjonalnej i społecznej) oraz ocenę higieny osobistej, samodzielności, zaradności życiowej i zachowania w czasie prowadzonych zajęć.

Aby dokonać poprawnej i miarodajnej oceny uczestnika, każdy pracownik prowadzi dziennik zajęć – treningów, w którym codziennie wpisuje osoby uczestniczące w treningach, zakres i formę prowadzonych zajęć oraz opisuje ich aktywność (dane te wykorzystywane są następnie do sporządzania ocen uczestników).

III. Możliwości realizacyjne poszczególnych form działania

1. Zajęcia służące celom omawianym w poprzednich punktach Programu, realizowane są przez zespół wspierająco - aktywizujący, który tworzą osoby posiadające następujące kwalifikacje zawodowe:
 - a) psychologa,
 - b) pedagoga,
 - c) instruktora terapii zajęciowej,
 - d) terapeuty,
 - e) pracownika socjalnego,
 - f) inni specjaliści, których kwalifikacje odpowiadają zakresowi usług świadczonych w Domu (np. fizjoterapeuty).

2. ŚDS umożliwia uczestnikom korzystanie z treningów samoobsługi i umiejętności społecznych w pomieszczeniach wyposażonych w meble i sprzęty niezbędne do prowadzenia poszczególnych zajęć typu:

- a) urządzenia i sprzęt gospodarstwa domowego,
- b) sprzęt RTV,
- c) sprzęt komputerowy i muzyczny.

Budynek pozbawiony jest barier architektonicznych i spełnia wszelkie wymagane standardy.

3. Dom zapewnia w szczególności uczestnikom z zaburzeniami zachowań lub niepełnosprawnością fizyczną usługi transportowe polegające na dowożeniu na zajęcia z miejsca zamieszkania lub innego miejsca uzgodnionego z Dyrektorem Domu i odwożeniu po zajęciach.

4. Dom umożliwia uczestnikom spożywanie posiłku przygotowanego w ramach cateringu.

IV. Zakładane rezultaty z realizacji programu

1. Poprawa funkcjonowania w życiu codziennym uczestnika Domu.
2. Podniesienie samooceny i umiejętności identyfikacji przez uczestników własnych zasobów i możliwości.
3. Usprawnienie procesów poznawczych oraz małej i dużej motoryki.
4. Wzrost wiedzy na temat specyfiki niepełnosprawności i nabycie umiejętności radzenia sobie z nią.
5. Przewycięzenie lęku przed nowymi wyzwaniami np. pracą.
6. Wzrost umiejętności planowania i gospodarowania czasem, ukształtowanie nawyku celowej aktywności.
7. Zwiększenie poczucia przynależności do środowiska lokalnego i rodzinnego.

V. Przyjęte kierunki dalszego rozwoju

Dla prawidłowego funkcjonowania Środowiskowego Domu Samopomocy w Środzie Wielkopolskiej niezbędne jest podejmowanie następujących działań:

1. Stałe podnoszenie kwalifikacji przez kadre środowiskowego domu samopomocy (dbanie o rozwój zawodowy: studia, studia podyplomowe, studia z projektów unijnych; udział w konferencjach, warsztatach, kursach i innych formach kształcenia; udział w szkoleniach zewnętrznych – w ramach posiadanych środków oraz udział w szkoleniach bezpłatnych; udział w szkoleniach wewnętrznych; wyszukiwanie niezbędnych informacji przy pomocy Internetu).

2. Roczne podsumowanie efektów bezpośredniej pracy z uczestnikiem - realizacja indywidualnych planów postępowania wspierająco - aktywizującego.
3. Okresowa ocena uczestników raz na pół roku.
4. Sporządzanie notatek obejmujących pracę zespołu wspierająco - aktywizującego z obserwacji dot. rozmów, aktywności i zachowań uczestnika, motywacji do udziału w zajęciach oraz innych podejmowanych działań w ramach realizacji planowanych działań zespołu.
5. Współpraca z lokalnymi mediami, urzędami, instytucjami i organizacjami.
6. Wykorzystanie nowoczesnych nośników informacji do działań edukacyjnych, informacyjnych promujących działalność ośrodka.
7. Propagowanie idei ŚDS w środowisku lokalnym, zachęcanie do udziału w zajęciach potencjalnych kandydatów.
8. Opracowanie ulotek informacyjno - edukacyjnych na temat usług świadczonych w ŚDS, zamieszczanie plakatów informacyjnych o ŚDS w urzędach i instytucjach.
9. Organizacja imprez integracyjno - edukacyjnych, włączanie się do podobnych działań w środowisku.
10. Promowanie uczestników w trakcie imprez integracyjnych na terenie ŚDS i poza nim: kiermasze, wystawy prac uczestników.
11. Monitoring możliwości zatrudnienia na terenie miasta i poza nim - współpraca z instytucjami, organizacjami, potencjalnymi pracodawcami, urzędami.
12. Włączanie uczestników do nowych zajęć na terenie ośrodka i wokół niego w celu wyrobienia i doskonalenia nawyków związanych z pracą.
13. Doskonalenie umiejętności związanych z życiem codziennym.
14. Motywowanie uczestników do korzystania z oferty usług w ŚDS.
15. Wymiana dobrych praktyk z placówkami o podobnym charakterze działania.

VI. Partnerzy w realizacji zadań

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Wielkopolskiej.
2. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Środzie Wielkopolskiej.
3. Ośrodki Pomocy Społecznej z gmin powiatu średzkiego.
4. Powiatowy Urząd Pracy w Środzie Wielkopolskiej.
5. Placówki oświatowe: szkoły, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna.
6. Stowarzyszenie Pomocy „SOS”, „Eripio” w Środzie Wielkopolskiej.
7. Warsztat Terapii Zajęciowej w Środzie Wlkp.
8. Środowiskowe Domy Samopomocy.

9. Placówki świadczące opiekę medyczną: szpitale, przychodnie lekarza rodzinnego, prywatne gabinety lekarza psychiatry.
10. Ośrodek Kultury w Środzie Wielkopolskiej.
11. Ośrodek Sportu i Rekreacji w Środzie Wielkopolskiej.
12. Miejska Biblioteka Publiczna w Środzie Wielkopolskiej.
13. Kino „Basztą” w Środzie Wielkopolskiej.
14. Organizacje pozarządowe, w szczególności działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

**PROGRAM DZIAŁALNOŚCI
ŚRODOWISKOWEGO DOMU SAMOPOMOCY
W ŚRODZIE WIELKOPOLSKIEJ – TYPU C
DLA OSÓB
WYKAZUJĄCYCH INNE PRZEWLEKŁE ZABURZENIA CZYNNOŚCI
PSYCHICZNYCH**

Cel główny

Głównym celem ŚDS jest poprawa funkcjonowania uczestników wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych z terenu powiatu średzkiego w szczególności poprzez zwiększenie ich zaradności i samodzielności życiowej oraz integrację społeczną.

Cele szczegółowe Domu:

1. Nauka, rozwijanie lub podtrzymywanie umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.
2. Praca nad własną świadomością dotyczącą istoty choroby.
3. Kształtowanie nawyku kontaktu z lekarzem psychiatrą i neurologiem.
4. Motywowanie do systematycznego przyjmowania leków.
5. Kształtowanie umiejętności samorealizacji i umiejętności spędzania wolnego czasu.
6. Przełamywanie lęku przed nowymi wyzwaniami – przysposobienie do podjęcia pracy.
7. Integrowanie uczestników z rodziną i ich środowiskiem lokalnym.

I. Formy działalności prowadzonej przez ŚDS dla osiągnięcia wyznaczonych celów:

A. ŚDS zapewnia usługi w formie zajęć zespołowych lub indywidualnych, w tym:

1. Treningi:

1) trening funkcjonowania w życiu codziennym

- a) dbałości o wygląd zewnętrzny,
- b) nauki higieny,
- c) kulinarny,
- d) gospodarowania własnymi środkami finansowymi,

- e) umiejętności praktycznych.
- 2) trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, w tym:**
- a) kształtowanie pozytywnych relacji uczestnika z osobami bliskimi, sąsiadami, z innymi osobami w czasie zakupów, w środkach komunikacji publicznej, w urzędach, w instytucjach kultury,
 - b) pomoc w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych dotyczących m.in. funkcjonowania rodziny uczestnika,
 - c) doradztwo, koordynacja działań innych służb na rzecz rodziny, której członkiem jest osoba uzyskująca pomoc w formie specjalistycznych usług,
 - d) kształtowanie umiejętności współpracy, komunikowania się w grupie na zasadach, partnerstwa, otwartości i życzliwości.
- 3) trening umiejętności spędzania wolnego czasu, w tym:**
- a) rozwijanie zainteresowań m.in.: literaturą, audycjami radiowymi i telewizyjnymi, Internetem,
 - b) udział w spotkaniach towarzyskich i kulturalnych,
 - c) korzystanie z dóbr kultury: kina, muzeum itp.,
 - d) słuchanie muzyki poważnej i popularnej,
 - e) śpiewanie piosenek (karaoke).

2. Pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, w tym:

- a) w uzyskaniu świadczeń socjalnych, emerytalno – rentowych,
- b) w wypełnianiu dokumentów urzędowych, redagowaniu pism,
- c) motywowanie uczestnika do samodzielności w zakresie załatwiania swoich spraw.

3. Pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych, w tym:

- a) pomoc w dotarciu do placówek służby zdrowia,
- b) pomoc w realizacji recept,
- c) konsultacje psychiatryczne.

4. Pomoc psychologiczna, w tym:

- a) diagnoza dotycząca stanu psychicznego, emocjonalnego oraz ocena funkcjonowania poznawczego uczestników,
- b) wskazywanie możliwości poznawczych i rozwojowych uczestników oraz ich potrzeb,
- c) udzielania wsparcia w kryzysach emocjonalnych i interpersonalnych,

- d) pomaganie w rozwiązywaniu problemów związanych z podtrzymywaniem aktywności w codziennym funkcjonowaniu,
- e) edukowanie uczestników w zakresie radzenia sobie z objawami choroby i skutkami ubocznymi farmakoterapii,
- f) prowadzenie grup wsparcia (w tym też dla rodzin),
- g) konsultowanie diagnoz i spostrzeżeń ze specjalistami takimi jak: lek. psychiatra, pedagog, instruktor terapii zajęciowej,
- h) terapia indywidualna i grupowa.

5. Terapia ruchowa, w tym:

- a) zajęcia ogólnousprawniające,
- b) turystyka i rekreacja,
- c) zajęcia sportowe, udział w konkursach i zawodach sportowych.

6. Terapia zajęciowa

1) Podział terapii zajęciowej w ŚDS:

- a) grupowa (zespołowa) – uczestnicy wykonują te same zadania,
- b) indywidualna – uczestnik wykonuje zadania specjalnie dla niego przeznaczone/ przygotowane, dobrane, tak aby korygowały jego zaburzone sfery w sposób indywidualny.

2) Rodzaje terapii:

- a) arteterapia – terapia poprzez wykonywanie różnego rodzaju prac plastycznych, np.: papieroplastyka, wykonywanie prac z masy solnej, gipsu, drewna, metalu, malowanie farbami plakatowymi, akryłowymi, do szkła, rysowanie/kolorowanie kredkami, pastelami i pisakami, zdobienie butelek, ramek, świec, pudełek, ozdoby, stroiki, formy przestrzenne itp.,
- b) muzykoterapia – obcowanie z różnego rodzaju muzyką, wspólne śpiewy,
- c) ludoterapia – gry i zabawy zarówno stolikowe, jak i na świeżym powietrzu. (zabawa oddziałuje zarówno na poziom umysłowy, jak i moralny uczestników, uczy poszanowania przepisów, podporządkowania się, poczucia sprawiedliwości, wytwarza wśród uczestników poczucie łączności, wspólnego działania, solidarności i koleżeństwa),
- d) silwoterapia – terapia przez kontakt z przyrodą.

7. Wspieranie i pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, w tym:

- a) aktywizacja uczestników do podjęcia zatrudnienia,
- b) pomoc w kompletowaniu dokumentów potrzebnych do zatrudnienia,

- c) pisanie listów motywacyjnych i CV,
- d) przygotowywanie do rozmowy z pracodawcą, wspieranie i asystowanie w kontaktach z pracodawcą,
- e) szukanie zatrudnienia lub alternatywnego zajęcia.

8. Praca socjalna

- a) współpraca z rodziną,
- b) doradztwo, koordynacja działań innych służb na rzecz rodziny, której członkiem jest uczestnik zajęć ŚDS,
- c) wsparcie emocjonalne, rozmowy.

9. Współpraca z rodziną

mająca na celu wspólne formułowanie i realizację przyjętych indywidualnych planów postępowania wspierająco - aktywizującego, przekazywanie bieżących informacji o funkcjonowaniu uczestnika, edukację nt. zaburzeń psychicznych, kształtowania prawidłowych postaw w stosunku do tych osób oraz traktowania na równi z innymi członkami rodzin, terapię podtrzymującą, poradnictwo i kontakty z innymi instytucjami w celu rozwiązywania bieżących problemów rodziny.

B. Uczestnicy ŚDS objęci są Indywidualnymi Planami Postępowania Wspierająco - Aktywizującego (IPPWA):

1. Indywidualne plany postępowania wspierająco - aktywizującego zawierają usługi określone w pkt. A, przy czym zakres usług dostosowany jest do indywidualnych potrzeb i możliwości uczestnika Domu.
2. Indywidualne plany postępowania wspierająco - aktywizującego realizowane są przez zespół wspierająco - aktywizujący w uzgodnieniu z uczestnikiem lub jego opiekunem.

II. Metody, sposoby i kryteria oceny postępów uczestnika

Każdy uczestnik Środowiskowego Domu Samopomocy w Środzie Wielkopolskiej podlega okresowej ocenie zespołu wspierająco - aktywizującego zwanego dalej Zespołem w zakresie realizacji indywidualnych planów postępowania wspierająco - aktywizującego. Wnioski z prowadzonych treningów oraz ścieżka postępowania z uczestnikiem opisana jest w dokumencie Ocena Postępów Realizacji IPPWA, który jest przez Zespół aktualizowany od momentu przyjęcia co 6 miesięcy. Dokument zawiera m.in.: ocenę aktywności w 4 sferach (motorycznej, poznawczej, emocjonalnej, społecznej) oraz ocenę higieny osobistej, samodzielności, zaradności życiowej i zachowania w czasie prowadzonych zajęć.

Aby dokonać poprawnej i miarodajnej oceny uczestnika, każdy pracownik prowadzi dziennik zajęć – treningów, w którym codziennie wpisuje osoby uczestniczące w treningach zakres i formę prowadzonych zajęć oraz opisuje ich aktywność (dane te wykorzystywane są następnie do sporządzania ocen aktywności uczestników).

III. Możliwości realizacyjne poszczególnych form działania

1. Zajęcia służące celom omawianym w poprzednich punktach Programu, realizowane są przez zespół wspierająco - aktywizujący, który tworzą osoby posiadające następujące kwalifikacje zawodowe:
 - a) psychologa,
 - b) pedagoga,
 - c) instruktora terapii zajęciowej,
 - d) terapeuty,
 - e) pracownika socjalny,
 - f) inni specjaliści, których kwalifikacje odpowiadają zakresowi usług świadczonych w ŚDS (np. fizjoterapeuty).
2. ŚDS umożliwia uczestnikom korzystanie z treningów samoobsługi i umiejętności społecznych w pomieszczeniach wyposażonych w meble i sprzęty niezbędne do prowadzenia poszczególnych zajęć tj:
 - a) urządzenia i sprzęt gospodarstwa domowego,
 - b) sprzęt RTV,
 - c) sprzęt komputerowy i muzyczny.
3. Budynek pozbawiony jest barier architektonicznych i spełnia wszelkie wymagane standardy.
4. ŚDS zapewnia w szczególności uczestnikom z zaburzeniami zachowań lub niepełnosprawnością fizyczną usługi transportowe polegające na dowożeniu na zajęcia z miejsca zamieszkania lub innego miejsca uzgodnionego z kierownikiem Domu i odwożeniu po zajęciach,
5. ŚDS umożliwia uczestnikom spożywanie posiłku przygotowanego w ramach cateringu.

IV. Zakładane rezultaty z realizacji programu

1. Podniesienie samooceny i umiejętności identyfikacji przez uczestników własnych zasobów i możliwości.
2. Nabycie umiejętności jak najbardziej samodzielnego pełnienia ról życiowych i społecznych.

3. Intensyfikacja świadomości konieczności utrzymywania stałego kontaktu z lekarzami: psychiatrą i neurologiem.
4. Wzrost wiedzy na temat specyfiki swojej choroby i nabycie umiejętności akceptowania jej.
5. Przewyciężenie lęku przed nowymi wyzwaniami np. podjęciem zatrudnienia.
6. Wzrost umiejętności planowania i gospodarowania czasem, ukształtowanie nawyku celowej aktywności.
7. Wzmocnienie aktywności w ramach prowadzonych zajęć.
8. Integracja społeczna poprzez podejmowanie lokalnych inicjatyw środowiskowych.

V. Przyjęte kierunki dalszego rozwoju

Dla prawidłowego funkcjonowania Środowiskowego Domu Samopomocy w Środzie Wielkopolskiej niezbędne jest podejmowanie następujących działań:

1. Stałe podnoszenie kwalifikacji przez kadrę Domu (dbanie o rozwój zawodowy: studia, studia podyplomowe, studia z projektów unijnych; udział w konferencjach, warsztatach, kursach i innych formach kształcenia; udział w szkoleniach zewnętrznych – w ramach posiadanych środków oraz udział w szkoleniach bezpłatnych; udział w szkoleniach wewnętrznych; wyszukiwanie niezbędnych informacji przy pomocy Internetu).
2. Roczne podsumowanie efektów bezpośredniej pracy z uczestnikiem – realizacja indywidualnych planów postępowania wspierająco - aktywizującego.
3. Okresowa ocena uczestników raz na pół roku.
4. Sporządzanie notatek obejmujących pracę zespołu wspierająco - aktywizującego – z obserwacji, rozmów, dotyczące aktywności i zachowań uczestnika, motywacji do udziału w zajęciach, innych podejmowanych działań w ramach realizacji planowanych działań zespołu.
5. Współpraca z lokalnymi mediami, urzędami, instytucjami i organizacjami.
6. Wykorzystanie nowoczesnych nośników informacji do działań edukacyjnych, informacyjnych promujących działalność ośrodka.
7. Propagowanie idei ŚDS w środowisku lokalnym, zachęcanie do udziału w zajęciach potencjalnych kandydatów.
8. Opracowanie ulotek informacyjno - edukacyjnych na temat usług świadczonych w ŚDS, zamieszczanie plakatów informacyjnych o ŚDS w urzędach i instytucjach.
9. Organizacja imprez integracyjno - edukacyjnych, włączanie się do podobnych działań w środowisku.

10. Promowanie uczestników w trakcie imprez integracyjnych na terenie ŚDS i poza nim: kiermasze, wystawy prac uczestników.

11. Monitoring możliwości zatrudnienia na terenie miasta i poza nim – współpraca z instytucjami, organizacjami, potencjalnymi pracodawcami, urzędami.

VI. Partnerzy w realizacji zadań

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Środzie Wielkopolskiej.

2. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Środzie Wielkopolskiej.

3. Ośrodki Pomocy Społecznej z gmin powiatu średzkiego.

4. Powiatowy Urząd Pracy w Środzie Wielkopolskiej.

5. Placówki oświatowe: szkoły, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna.

6. Stowarzyszenie Pomocy „SOS”, „Eripio” w Środzie Wielkopolskiej.

7. Warsztat Terapii Zajęciowej w Środzie Wielkopolskiej.

8. Środowiskowe Domy Samopomocy.

9. Placówki świadczące opiekę medyczną: szpitale, przychodnie lekarza rodzinnego, prywatne gabinety lekarza psychiatry.

10. Ośrodek Kultury w Środzie Wielkopolskiej.

11. Ośrodek Sportu i Rekreacji w Środzie Wielkopolskiej.

12. Miejska Biblioteka Publiczna w Środzie Wielkopolskiej.

13. Kino „Baszta” w Środzie Wielkopolskiej.

14. Organizacje pozarządowe, w szczególności działające na rzecz osób niepełnosprawnych.